

● Jön a világbanki kölcsön

Szeged biztos befutó

Az utóbbi hetekben szinte bizonyossá vált: a szegedi Universitas hozzájut ahhoz a világbanki kölcsönhöz, amelyből megvalósítható a felsőoktatási intézmények integrációja. Nemrég ugyanis a kormány jóváhagyta a nemzetközi pénzügyi intézet által kért garanciákat. A támogatásból Szegeden az első lépésben könyvtárat és hallgatói centrumot építenek.

Több esemény együttesen utal arra, felgyorsulhat az évek óta előkészítés alatt álló felsőoktatási integrációs folyamat. Nemrég megjelent az erre vonatkozó kormányrendelet, mely jogi keretet biztosít a már megkezdett társulási lépéseknek. Szegeden már 1991-ben megalakult az Universitas Egyesülés, melynek feladata először a Szegedi Felsőoktatási Szövetség, később az egyesült Szegedi Egyetem létrehozásának előkészítése. A felsőoktatási törvény szerint június 15-ig, azaz napokon belül ki kell írni azt a pályázatot, amely a felsőoktatási fejlesztési alapról biztosítja a szövetségi forma létrehozásának anyagi hátterét.

Tavaly egy hasonló pályázaton a szegedi felsőoktatási intézmények már nyertek 300 millió forintot, és a mostani körben is esélyesek a támogatás megszerzésére. Az integrációs

folyamat legfontosabb eleme – legalábbis, ami a pénzügyi fedezetet illeti – most mégis az, hogy elérhető közelségbe került a 150 millió dolláros világbanki kölcsön. Nemrégiben ugyanis a kormány jóváhagyta a nemzetközi pénzügyi intézet által kért garanciákat, így nyár végén vagy ősz elején a kormány és a nemzetközi pénzügyi intézet aláírhatja a végső megállapodást.

A felsőoktatási intézmények várhatóan a jövő év elején juthatnak hozzá a támogatáshoz. Szinte biztosnak látszik, hogy az első körben három vidéki társulás, a szegedi, a debreceni és a kecskeméti egyetemi szövetségek részesülnek a világbanki keretből. Ez óriási lehetőséget jelent a szóban forgó intézményeknek, ugyanakkor komoly feladatok elé állítja az integráció szervezőit. A 4,5 milliárd forintos projektet ugyanis három év alatt meg kell valósítani. Szegeden első lépésként egy universitaskönyvtárat és egy hallgatói szolgálatot központot kell létrehozni.

E beruházások tervezésével és előkészítésével párhuzamosan rövid időn belül el kell fogadni a felsőoktatási szövetség szervezeti és működési szabályzatát, ki kell dolgozni a szövetségből az egyesült egyetembe való átmenet lépéseit.

Keczer Gabriella

● Szegedi Universitas:

Négymilliárdos beruházás

Most, hogy a felsőoktatási integráció anyagi fedezetét biztosító világbanki kölcsön elérhető közelségbe került, igen csak megszorodtak a társulni szándékozó intézmények tennivalói. Erről kérdeztük Szabó Gábor professzort, a szegedi integrációs bizottság vezetőjét.

● Milyen garanciákat kért a Világbank a kölcsön feltételeként a magyar kormánytól?

– Elsősorban arra vonatkozó biztosítékokról van szó, hogy a pénzt valóban a meghatározott célokra fordítják. De azt is fontosnak tartja a pénzügyi intézet, hogy a modernizációs folyamat ne érjen véget a hatéves világbanki projekt befejeztével. Ennek érdekében garanciákat kértek a résztvevők folyamatos képzésének és továbbképzésének megszervezésére is. Meg kívánják valósítani egy olyan hitelrendszert is, mely a hallgatóknak biztosítaná a tanulás anyagi hátterét. A Világbank mindent a modernizációs program részének tekint.

● A társulni szándékozó egyetemek csak a jövő év elején juthatnak hozzá a támogatáshoz. A tervezési munkálatokat, a tendereztetést viszont már most el kell kezdeni. Mi-ből?

– A sürgős tervezési munkák megkezdésére a

kormány még a kölcsön folyósítása előtt igénybe vehet egy külön keretet az úgynevezett program-előkészítési alapról. A hírek szerint ez a néhány száz ezer dolláros keret heteken belül hozzáférhető lesz.

● Mi mindent kell az előkészítő három év alatt megvalósítani az Universitas intézményeinek?

– A programnak vannak olyan részei, amelyeket teljesen be kell fejezni, és vannak hosszabb távú elemei, amelyeket el kell kezdeni e három év alatt. A befejezendő kategóriába a beruházások, az elkezdendőbe inkább a képzéssel kapcsolatos tervek szerepelnek.

A korszerű, minden igényt kielégítő könyvtárat, a központi adminisztrációs egységet és a hallgatói szolgálatot központot mindenképpen létre kell hozni. Ezen egységek épületeinek kialakítása a számítások szerint majd 4 milliárd forintba kerül. Ekkora volumenű beruházást kell három év alatt megvalósítani. Ez nem kis feladat, és Magyarországon szokatlanul szoros határidőket jelent.

A Világbank elvárásai között szerepel azoknak a szakértői testületeknek a létrehozása, amelyek a beruházások szakmai hátterét biztosítják. Ezeket a projekteket nem képes néhány lelkes, jó szándékú professzor megvalósítani.

K. G.

● Egyháztörténeti kutatócsoport a JATE-n

A középkor fehér foltjai

Dr. Koszta László: – A középkori magyar egyháztörténet kutatásában sok teendő maradt még. (Fotó: Gyenes Kálmán)

A József Attila Tudományegyetemen a középkortörténeti tanszék mellett az elmúlt évek során egyháztörténeti kutatócsoport alakult ki. Az alábbi interjúban a csoport vezetője, dr. Koszta László a középkori magyar egyház történetének kutatási témáiról és feltáratlan területeiről beszél.

● Az egyháztörténet több évtizeden át tabu témának számított a hivatalos ideológia miatt. Hogyan alakult ki ezek után a szegedi kutatócsoport?

– Az egyháztörténet kutatását az elmúlt évtizedekben valóban háttérbe szorították, ám néhány próbálkozástól eltekintve a két világháború között sem születtek alapvető munkák ezen a területen. Hosszú időn át a századfordulóig elért eredményeket hangolták át az aktuális ideológiáknak megfelelően. A kutatási területen tehát sok teendő maradt. Én a 80-as évek elején akkor kerültem a József Attila Tudományegyetemre, amikor a munkát ideológiai okokból már nem akadályozták. Már hallgatóként erős ösztönzéseket kaptam, elsősorban Kristó Gyula professzor úrtól, hogy a középkori magyar egyháztörténelemmel foglalkozzam. A nyolcvanas évek köztudottan a második világháború után kezdődött. A kilencvenes években azután a Soros alapítvány támogatásával sikerült elindítani egy kurzust, amely átfogta a magyar középkori egyháztörténetet. Törekvésünk nemrég érett kutatócsoporttá, amikor egy nálunk fiatalabb kutatógenerációt sikerült megnyerni a témá-

nak, mi pedig megszereztük a szükséges tudományos fokozatokat.

● Gondolom, a középkori magyar egyháztörténetnek vannak fehér területei. Kutatócsoportjuk milyen témákat választott az egyháztörténet területéről?

– Munkánk három nagy témaköre a szerzetesség, az egyházi középréteg és a XIII. századi zsinatok kutatása. A szerzetesség kutatásában különösen a johannita és a templomos lovagrendek magyarországi története számított fehér területnek. A magyar templomosokról az utolsó tudományos munka 1867-ben jelent meg. Ennek egyik oka, hogy rendházaik a Dráván túl feküdtek, s amikor a magyar tudományos történetírás megszületett, a lovagrendek már nem működtek az országban. Nem úgy, mint a bencés szerzetesek, akik Pannonián alapos történeti kutatómunkát végeztek. Második területünk, a magyar egyházi középréteg történetének feldolgozása azért érdekes, mert ez a réteg a modern magyar értelmiség csírája. Ide azok a székes- és nagyobb társaskáptalanokban élő kanonokok és városi plébánosok tartoztak, akiknek a köznemesi életszínvonala a középkorban megengedte, hogy művelődésre áldozzanak. Könyveket vásárolhattak és távoli egyetemek előadásait hallgathatták. Ez a középréteg végezte a hiteles helyi tevékenységet is, ami a középkorban a mai közjegyzőségnek felelt meg. Egyházi személyek foglaltak írásba a különböző jogi ügyleteket. Így az egyháznak kulcsi létező volt egy olyan csoport, amely világi értelmiségnek megfelelő funkciót látott el. Végül pedig harmadik kutatási területünk a középkori magyar zsinatok története. Ezek szerepét ugyan a 18. században feldolgozták, de nem kritikai kiadásban. Elsősorban az 1279-es budai zsinatot, a késő Árpád-kor legfon-

tosabb zsinatát szeretnénk feltárni. Érdekes összehasonlítani, hogyan illeszkedik a XIII. századi nagy egyetemes zsinatokhoz, s hogyan sikerült az ott meghozott határozatokat átültetni a magyar egyház életébe. Ez utóbbi témát Almási Tibor kollégám vezetné.

● Mennyire lehet ismereni a középkori magyar egyház legsós szintjének életét?

– A középkori egyház legalsó szintje a plébánia volt. Ez is érdekes terület, hiszen itt két kultúra találkozott: egy egyházi, írásbeliségre épülő és egy laikus, népi kultúra, amelyet inkább a szóbeliség jellemezett. Sajnos a plébániák XI. századi időszakát alig ismerjük. A kutatásokban legfeljebb a plébániahálózat sűrűségéből lehet kiindulni, tudván, hogy a magyar plébániák kialakulása akkor kezdődött, amikor Szent István elrendelte, hogy minden tíz falu építsen egy templomot. Persze, elképzelhetjük, milyen nehéz lehetett a kapcsolattartás egy plébániából tíz faluval, ha egyáltalán mind megépültek a templomok. A plébános nemigen tudhatta elmélyíteni a keresztény tanítást s a nép körében így sokáig felháborító maradt az új vallás. A babonák szintjén vagy a népi vallásosságba beépülve sok pogány hagyományelem fennmaradt.

● Mikortól számítják a kereszténység meggyökeresését a magyar néprétegekben?

– Az biztos, hogy a templomhálózat a XI. század második felére, Szent László uralkodása idején sűrűbb lett. Míg az első időszakban olyan kevés plébánia működött, a püspöki központokból tudták irányítani őket, a XI. század második felétől az egyházmegyéket kisebb igazgatási területekre – főesperességekre – kellett osztani. A XI. század végére már jelentősen gyarapodtak a templomok. Sűrűnek azonban csak a XIII. század ele-

jétől nevezhető a magyar plébániahálózat. Sajátos módon ez az a század, amely egy könnyelmű király, II. András uralkodásával kezdődött, majd jött a tatárjárás, a század vége pedig a tartományurak közötti hadakozás időszaka volt, s mindezek ellenére, noha az állam igen szegénnyé vált, az emberek egy rétege meggazdagodott. A szilárdabb építőanyagból, kőből, illetve téglából épült román kori falusi templomaink döntő többségének története a XIII. században kezdődik. Ekkor már nagyjából minden öt falura jutott egy templom. Egy évszázad múltán, az 1330-as évektől már olyan frott emlékeink is vannak, mint a pápai tizedjegyzék. A pápai adószedők Itáliából érkeztek, s a tizedet beszedve végigjárták az összes plébániát és feljegyzéseket készítettek. Ezek alapján mondhatjuk, hogy az Anjou-korban minden harmadik falunak volt plébániája. Persze voltak olyan területek, mint a Székelyföld vagy a Szepeesség, ahol már csaknem minden falunak volt temploma.

● Közeleg a kereszténység magyar felvételének milléniuma. Mit gondol, mi ennek az évszázadnak a történelmi jelentősége? Hiszen a kereszténység valódi elmélyülése csak fokozatosan következett be...

– Ugyan a kereszténység elmélyülése csak Szent László idejére tehető, de az egyház legfontosabb intézményei Szent István alatt kialakultak. Nemcsak az a bámulatos, hogy első királyunk milyen gyorsan szervezte meg a 10-12. század magyar püspökséget, hanem az is, hogy milyen jól működött ez az egyházszervezet. Gondoljunk bele: némi korrekcióval máig ez maradt fenn, s az ország igazgatása szempontjából oly fontos és máig meghatározó megyerendszer alapjai is ekkorról származnak.

Panek Sándor

Nyári egyetem

● Munkatársunktól
A Koch Sándor Csongrád Megyei Tudományos Ismeretterjesztő Társulat július 15. és 22. között az MTA Biológiai Központ épületében rendezi meg a TIT XXXIV. Pedagógiai Nyári Egyetem előadássorozatát. Az ülésszak programján az alábbi előadások szerepelnek:

Július 15. – 9.00 Megnyitó, 9.30 Pócze Gábor (Országos Köznevelési Intézet): Az iskolai nevelés innovációja, 11.00 Bolberitz Pál (Pázmány Péter Katolikus Egyetem): Kultúra és erkölcs.

Július 16. – 8.30 Gergely Jenő (Juhász Gyula Tanárképző Főiskola): Az értékek világa és a nemzeti alaptanterv, 10.00 Veér András (Országos Pszichiátriai és Neurológiai Intézet): Életvitel, egészségmegőrzés és a NAT, 11.30 Papp György politológus: Diákok az iskolában.

Július 17. – 9.00 Balla Gábor Tamás (Gödöllői Agrártudományi Egyetem): A tartalmi szabályozás hatása az iskolaszervezet alakulására, 11.00 Ádám Katalin (Művelődési és Köznevelési Minisztérium): Informatika, internet, iskolai nevelés, 12.00 Rapskák András polgármester (Hódmezővásárhely): Az önkormányzatok felelőssége, kötelessége és jogai.

Július 18. – 8.30 Tóttó Istvánné (ELTE Tanárképző Főiskolai Kar): Kisebbségi oktatás, 10.00 Kozma Tamás (KLTE): Kiskisiskolák jelene és jövője, 11.30 Csillei Béla iskolaigazgató: Cigány gyerekek iskoláztatása.

Július 19. – 9.00 Pozsgay Imre (KLTE): Alternatív oktatáspolitikai.

Július 21. – 10.00 Borbola István (Művelődési és Köznevelési Minisztérium): Az iskolák gazdálkodása, 11.30 Komlóssy Ákos (JATE): Stratégiai tervezés és az iskolák.

Július 22. – 8.00 Závodszy Géza (ELTE Tanárképző Főiskolai Kar): Magyarok Európában – a történelemtanítás kérdései, 9.30 Deme László nyugalmazott egyetemi tanár: Anyanyelv, kommunikáció, személyiségfejlesztés, 11.00 Ráday Mihály (Magyar Televízió): Az épített környezet védelme és az iskolai nevelés.

Diplomaosztó

● Munkatársunktól
Tanévzáró-diplomaosztó ünnepséget tart június 29-én 10.30-tól a Szegedi Ifjúsági Házban a Kertészeti és Élelmiszeripari Egyetem Élelmiszeripari Főiskolai Kara. Az ünnepség programjában dr. Szabó Gábor főigazgató mond beszédet, majd a végzős évfolyamok eredményeit Bajúsné dr. Kabók Katalin főigazgató-helyettes ismerteti.

Az új diplomások nevében Harmat Júlia köszön el az intézménytől.